

- سرشناسه : کرباسیان، ملیحه، ۱۳۴۶ - ،
- عنوان و نام پدیدآور : حیوی بلخی و سعدیا گانون (درآمدی بر چالش‌های ثنوی - یهودی در سده سوم هجری) / مؤلف و مترجم ملیحه کرباسیان
- مشخصات نشر : قم: مجمع ذخایر اسلامی؛ بن: مؤسسه ابن سینا، ۱۳۹۳.
- مشخصات ظاهری : ۱۸۰ ص.
- شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۷۳۸-۸
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
- یادداشت : کتابنامه
- موضوع : یهودیت - دفاعیه‌ها و ردیه‌ها
- شناسه افزوده : کرباسیان، ملیحه، ۱۳۴۶ - ،
- رده بندی کنگره : ۱۳۸۸ ح ۹ ک ۴ / ۵۶۲ BM
- رده بندی دیویی : ۲۹۶
- شماره کتابشناسی ملی : ۱۶۵۷۴۳۲

حیوی بلخی و سعدیا گائون

(درآمدی بر چالش‌های ثنوی - یهودی در سده سوم هجری)

ترجمه و تألیف

ملیحه کرباسیان

نشر: مجمع ذخائر اسلامی - قم و مؤسسه ابن سینا - بن

۱۳۹۳ خورشیدی

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران / مؤسسه ابن سینا برای پژوهش در تاریخ اندیشه - بن، آلمان

حبیبی بلخی و سعدبا گائون

ترجمه و تألیف: ملیحه کرباسیان

نشر: مجمع ذخائر اسلامی - قم، مؤسسه ابن سینا - بن

طراح گرافیک: روح الله فرهنگ طرح روی جلد: هادی معزی

چاپ: ظهور صحافی، نفیس، نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳

شمارگان: محدود شابک این مجلد: ۸ - ۷۳۸ - ۹۸۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸

قیمت در سال انتشار: ۱۵۰۰۰ تومان - ۲۰ دلار

ارتباط با ناشر در ایران

قم، خیابان آذر، کوی ۲۳، پلاک ۱ - مجمع ذخائر اسلامی

تلفن: +۹۸ ۲۵۳ ۷۷۱۳۷۴۰ + دورنگار ۱۱۱۹ ۲۵۳ ۷۷۰ + همراه ۹۸ ۹۱۲ ۲۵۲۴۳۳۵

www.zakhair.net www.mzi.ir

پیشگفتار

ادبیات، تاریخ، زبان‌ها، اقوام، ادیان، هنرها، علوم، دانش‌های فلسفی و کلامی، معارف عرفانی، شرایع، شیوه‌های زیست معیشتی و ...؟ به راستی، کدام از اینها فصل مشترک سرزمین‌هایی تواند بود که هماغوشی جغرافیایی‌شان برای هزاره‌ها، سرشت و سرنوشتی پر فراز و نشیب، اما در پیوند با یکدیگر را برایشان رقم زده است؟

بُن‌مایه‌های مشترک فرهنگی / تمدنی میان مردمان ایران و عراق که از نخستین دولت‌شهرهای بین‌النهرینی تا پارس روزگار هخامنشی، و پس از آن در روزگاران سلوکی و پارتی و ساسانی، رُخنمودشان را می‌توان دید، از چنان قدرتی برخوردار بوده است که در روزگار اسلامی نیز پیوند استوار ساکنان این سرزمین‌ها را مدد رسانده است. پیوندی که اگر حضور عینی‌اش در هنر و معماری آشکار است، در متن‌های برجای ماندهٔ ادبی و دینی و تاریخی و فلسفی و علمی و ... نیز بسامدی ماندگار دارد و از تلاش زنان و مردانی خبر می‌دهد که جان‌های آزاد و مهرورز خود را وقف ساختن این میراث مشترک و آراستن آن با جزئیاتی غنی و باشکوه نموده‌اند.

بدین‌سان، جای تعجب ندارد که میراث ادبی مردمان این سرزمین‌ها را گواه روشنی بر پیوستگی حیات فرهنگی آنها به یکدیگر باز می‌یابیم؛

چنان‌که اگر بیت بیت شاعران عراقی در نخستین سده‌های اسلامی، در ستایش باغ و بُستان‌های پارسی است، سروده‌های شاعران ایرانی نیز جلوه‌گاهی از تجلی عراق است؛ و از این دست است یادکرد ایوان مدائن و طاق کسری در ادب فارسی و عربی به عنوان نمونه‌ای دیگر از انکارناشدنی بودن مظاهر این حضور؛ همچنان‌که حکایت‌های هزار و یک شب؛ حکایت‌هایی که گویی تلمیحی شاعرانه‌اند بر آینه‌گونی حیات فرهنگی مردمان این سرزمین‌ها؛ حیاتی که از شعر عربی ابونواس و متنبی تا پارسی سروده‌های خاقانی و سعدی و اشعار کردی شیخ احمد جزیری ره می‌سپارد و عشوهِ گری می‌کند و ناز می‌فروشد؛ و اشارتی جدی تواند بود بر اینکه اختلاف‌های زبانی، بیش از آنکه مایه تشویش و جدایی باشند، با به کارگیری اندکی ذوق و با گشودن افق‌های نگاه، زمینه‌ساز پیوندهایی استوارند.

و ماجرایسی بیش از اینها است. پیوند مکتب‌های فقهی و حدیثی و کلامی و عرفانی و علمی شهرهایی چون بصره و بغداد و کوفه و نجف با اصفهان و تبریز و ری و شیراز و قم و مشهد طوس و نیشابور و همدان چنان گسترده بوده و هست که به اهل انکار، مجال ندهد؛ همچنان‌که مروری کوتاه بر تاریخ مراکز علمی چنین شهرهایی، از حضور زنده و پیوسته دانشجویان و دانش‌پژوهان ایرانی و عراقی در هر دو سرزمین، گواهان فراوانی پیش روی ما می‌نهد.

ماجرایی پیچیده در کار نیست؛ داستان بر سر همدلی‌هایی است که جان آدمیان و تجربه زیسته مشترک آنها، به رغم همه تفاوت‌های زبانی و قومی و دینی، در تکاپوی دستیابی بدان است.

بی‌گمان، همین تکاپوها است که مردمان دو سرزمین را به حاشیه‌راندن

کدورت‌های گذرا و مقطعی فرامی‌خواند تا با نگاهی دوباره بر تجربه تاریخی همزیستی‌شان، به پیوند دوباره سرنوشت خویش در این جهان متلاطم بیندیشند؛ جهانی که بلایای طبیعی و استعمار و هجمه‌های سیاست‌پیشگان کینه‌توز، دست در دست هم، در پی از هم گسیختن آن اشتراک معنادار و این دو پاره ناگسستنی هستند.

مجموعه "میراث مشترک ایران و عراق" نیز به سهم خود، پاسخی است به این فراخوان؛ پاسخی به دور از کوتاه‌نگری‌های سیاسی و معرفتی به فراخوانی که افزون بر مردمان دو سرزمین، به پژوهشگرانی نظر دارد که برآند در گشودن افق‌های این میراث مشترک سهمی داشته باشند؛ با انتشار شماری از متن‌های تصحیح شده و نسخه‌برگردان شمار دیگری از آنها، و نیز، با انتشار پژوهش‌های جدید.

کتاب‌های این مجموعه، دامنه گسترده‌ای از موضوعات را دربرمی‌گیرد؛ از جمله ادبیات، عرفان، فلسفه، تاریخنگاری، مطالعات قرآنی، الهیات، فقه، پزشکی، ریاضیات، نجوم و دیگر معارف و دانش‌های متداول در این سرزمین‌ها را. بدیهی است که انتشار این آثار، تنها آغاز کار است؛ آغاز کاری که امید داریم به درکی نو از همزیستی و دوستی، بربنیادی استوار از میراث پیشینیانمان راه برد.

در این مجال، بایسته می‌دانیم که سپاس‌گوی تمام کسانی باشیم که یاریگر ما در انتشار این مجموعه هستند. پیش از همه، از مصححان و محققانی که با انتشار آثار خود در آن موافقت کردند. آنگاه، از همه اعضای شورای علمی که با بررسی آثار و ارائه پیشنهادات خود، در انجام این کار و به فرجام رساندن آن یاریمان کردند. و سرانجام از همه کتابخانه‌ها و همکارانی که در دستیابی به نسخه‌های خطی و مراحل

۱۰ * حیوی بلخی و سعدیا گائون (درآمدی بر چالش‌های ثنوی - یهودی در ...)

گوناگون آماده‌سازی و انتشار کتاب‌ها یاریگر ما بودند.
امیدواریم که این مجموعه در افزایش دانش ما نسبت به بخشی از
میراث مشترک این دو سرزمین سهمی داشته باشد و سرآغازی گردد
برای پژوهش‌های بیشتر دربارهٔ این میراث؛ میراثی برآمده از آینه‌گونی
حیات فرهنگی مردمان آنها؛ مردمانی با ذوق و با نگاه‌هایی گشوده بر
افق‌های نورانی همدلی‌های انسانی.

به یاری آن نور، که محبت و معرفت و هر آنچه هست، از اوست

قم - بُن، ۲۱ دی ماه ۱۳۹۳ ه.ش، ۱۹ ربیع الأول ۱۴۳۶ ه.ق، ۱۱ ژانویه ۲۰۱۵ م
سید صادق آصف‌آگاه (حسینی اشکوری) / محمد کریمی زنجانی اصل

فهرست مطالب

دیاچه ۱۳

دین یهود به روایت شکند گمانیک ویچار
(آوانویسی، ترجمه و تحقیق از متن پهلوی)
ملیحه کرباسیان

اشاره ۱۷

باب ۱۳ ۱۹

باب ۱۴ ۳۸

حیوی بلخی: یک بررسی تطبیقی

یهودا روزنتال

یادداشت مترجم ۷۵

دیاچه ۸۵

۱۲ * حیوی بلخی و سعدیا گائون (درآمدی بر چالش‌های ثنوی-یهودی در ...)

۱۲۱ زردشتیان

۱۳۳ زندقه اسلامی

۱۳۹ مرتدان مسیحی

متن جدلی سعدیا علیه حیوی بلخی

۱. دیویدسون

۱۶۳ یادداشت مترجم

۱۶۵ متن

www.ketab.ir